

Comentariu - Scrisoarea I

Poezia ne prezinta pozitia vitrega a omului de geniu intr-o societate marginita si este alcatuita din 5 parti. in prima parte apar doua motive romantice, dragi poetului. Primul motiv este cel al timpului - timpul individual si cel universal. Al doilea motiv este motivul lunii: "Ea din noaptea amintirii o vecie-ntreaga scoate". in a doua parte poetul nuanteaza motivul lunii, ca un astru tutelar al faptelor meschine sau nobile ale oamenilor.

Mai intai poetul reda o imagine globala a spatiului terestru de la pustiuri la codrii, de la mari si izvoare la tarmuri, si apoi imaginea se restringe: "si in cite mii de case lin patruns-ai prin feresti/ Cite frunti pline de ginduri, ginditoare le privesti". in continuare poetul infatiseaza o serie de ipostaze ale individului: "Vezi pe-un rege ce-mpinzeste globu-n planuri pe un veac/ Cind la ziua cea de miine abia cuget-un sarac", "Fie slabi, fie puternici, fie genii ori neghiobi!/ Unul cauta-n oglinda de-si bucleaza al sau par/ Altul cauta in lume si in vreme adevar". Apare aici un motiv de sursa schoppehauriana, identitatea omului in fata mortii:

"Desi trepte osebite le-au iesit din urna sortii/ Deopotriva-i stapineste raza ta si geniul mortii". in continuare poetul se opreste la conditia vitrega a omului de geniu, care apare in antiteza cu celelalte ipostaze: "Iar colo batrinul dascal, cu-a lui haina roasa-n coate/ intr-un calcul fara capat tot socoate si socoate/ si de frig la piept si-ncheie tremurind halatul vechi/ isi infunda gitu-n guler si bumbacul in urechi/ Uscati asa cum este, girbovit si de nimic/ Universul fara margini e in degetul lui mic/ Caci sub frunte-i viitorul si trecutul se incheaga/ Noapte-adinc-a veciniciei el in siruri o dezleaga/ Precum Atlas in vechime sprijinea cerul pe umar/ Asa el sprijina lumea si vecia intr-un numar". Partea a treia cuprinde o cosmogonie care compozitional se justifica prin faptul ca ea va argumenta cit de vasta este cultura batrinului dascal. Pina a prezenta geneza apar citeva notiuni care ar trebui sa sugereze increatul. Geneza propriu zisa incepe astfel:

"Dar deodata un punct se misca ... cel intii si singur. Iata-l!/ Cum din chaos face muma, iara el devine Tatal". Apar aici motivele macrocosmosului si microcosmosului. Raportat la macrocosmos oamenii nu sunt decit: "Musti de-o zi pe-o lume mica de se masura cu cotul". in continuare poetul vorbeste despre un previzibil sfirsit al lumii: soarele il vede "trist si ros", planetele "ingheata" si timpul "devine vecinicie", pentru ca la sfirsit sa domneasca din nou aceasta noapte a "nefiintei" si "eterna pace". Partea a patra este consacrata pozitiei vitrege a cugetatorului de geniu in lumea semenilor sai.

Dascalul dupa ce a cugetat la destinul lumilor cosmice el cugeta acum la destinele indivizilor lumii terestre. Apare aici din nou identitatea oamenilor cu ei insisi si cu omenirea intreaga: "Unul e in toti, tot astfel precum una e in toate". Vointele marunte care ii framinta pe oameni n-au nici un sens din cauza ireversibilitatii timpului:

"Ce-o sa-i pese soartei oarbe ce vor ei sau ce gindesc?/ Ca si vintu-n valuri trece peste traiul omenesc". Cind vorbeste despre soarta geniului intr-o societate bintuita de interese meschine apar

numeroase accente satirice, uneori deosebit de incisive. Imposibilitatea cunoasterii proprii vieti, lasa considerarea operei omului de geniu la discretia rauvoitorilor, a invidisilor: "si cind propria ta viata singur n-o stii pe de rost,/ O sa-si bata altii capul s-o patrunda cum a fost?".

Pesimismul schoppenhaurian l-a influentat pe Eminescu si in versurile: "Poti zidi o lume-ntreaga, poti s-o sfarmi ... orice-ai spune,/ Peste toate o lopata de tarina se depune". Apare din nou ideea ca oamenii sunt egali in fata mortii: "Mina care-au dorit sceptrul universului si ginduri/ Ce-au cuprins tot universul incap bine-n patru scinduri". Pe un ton ironic poetul isi imagineaza cum se vor desfasura funerariile acestui om de geniu. Ele vor avea o falsa solemnitate deoarece oamenii sint rai, indiferenti, ipocriti: "Iar deasupra tuturor va vorbi vreun mititel,/ Nu slavindu-te pe tine ... lustruindu-se pe el".

Posteritatea va ignora valoarea operei si se va rezuma doar la "bibliografia subtire" careia ii vor gasi "pete multe, rautati". in partea a cincea se revine la motivele initiale:

contemplarea propriei vieti si a luminii lunii ce dezvaluie alaturi de frumusetile eterne ale naturii crudul si tristul adevar ca oamenii sunt identici in perspectiva mortii: "si pe toti ce-n asta lume sunt supusi puterii sortii/ Deopotriva-i stapineste raza ta si geniul mortii".